

Het magische oerlandschap

Rondreis IJsland

DE KRACHTEN DIE DE AARDE VORM GAVEN ZIJN NOG WERKZAAM

Met de auto(bus) over de rondweg Hringvegur langs de hoogtepunten van IJsland: watervallen, geisers, thermische bronnen, watervallen, lavavelden, gletsjers, vulkanen, basaltzuilen, zwavelbronnen, kraters, kokende modderpoelen. Nergens vind je zo'n grote verscheidenheid aan vulkanische verschijnselen als op IJsland, waar de krachten die de aarde vorm gaven nog volop werkzaam zijn.

FLY-DRIVE LANGS DE KUST VAN IJSLAND

Net buiten Keflavik sta je op Reykjanes al tussen de pruttelende modderpoelen. Om de hoek liggen de waterval Gullfoss, de geiser Strokkur en de watervallen in Þingvellir. Nog meer watervallen vind je o.a. in Þjórsárdalur en Skaftafell. Rond Mýrdal wachten vulkanen onder gletsjers op de volgende eruptie. Gletsjermeer Jökulsárlón vormde met zijn drijvende ijsschotsen het decor van menig film. Voor het oerlandschap moet je op IJsland zijn.

Reykjanes

Modderpoelen en heetwaterbronnen

In drie uur vlieg ik vanaf Schiphol naar Keflavik op IJsland. Ik kom dan in een heel andere wereld. De internationale luchthaven op het schiereiland Reykjanes, 50 kilometer ten zuidwesten van de hoofdstad Reykjavik, ademt een gemoedelijke sfeer. Het is hier niet zo druk en jachtig als op Schiphol en de koele architectuur bevalt mij wel. Mooi zijn de glas-in-lood-ramen in de terminal, afkomstig uit Breidfjörd.

Opvallend zijn ook de vier aluminium beelden, geplaatst op sokkels van basalt, genaamd Directions. Het zijn identieke beelden van mensen die in de vier windrichtingen kijken, gemaakt door Steinunn Thorarinsdottir. Ze staan er symbool voor dat je vanaf het vliegveld alle richtingen op kunt.

In het hotel kan ik uitrusten. Gelukkig duurde de vliegreis naar IJsland slechts een uur of drie. Het is nauwelijks voor te stellen dat op ruim 2.000 kilometer afstand van Nederland een heel andere wereld ligt. Alcohol is vrij duur in IJsland, ook in de hotels. Een glas bier kost al snel 5 euro. Maar op vakantie neem ik het er van dus ik drink wel een paar glazen bier. De volgende ochtend voel ik mij weer fris.

Vanaf Keflavik maak ik een rondreis tegen de klok in over de rondweg van IJsland: de Hringvegur oftewel weg nummer 1. Vanaf Keflavik verken ik per auto het schiereiland Reykjanes in het zuidwesten van IJsland. Onderweg zie ik IJslandse paarden. Via de met lava bedekte Hengill-hoogvlakte met de berg Skeggi (803 meter) bereik ik Hveragerdi, het centrum van de IJslandse tuinbouw, waar de kassen worden verwarmd door thermische bronnen.

Ik kies een zuidelijke koers. Het is fris in oktober en dat bevalt mij wel. Ik houd niet van de hitte en de stadsdrukke. Reden voor mij om een bezoek te brengen aan het magische oerlandschap van IJsland, waar ik veel foto's van wil maken. Ik vind dat landschap meteen al in het geothermische gebied van Krýsuvík in het zuiden van Reykjanes. Het ligt in het breukgebied van de Midden-Atlantische Rug, een onderzeese bergrug die dwars door IJsland loopt en ook bij de Azoren en Bermuda boven water uitsteekt. De Midden-Atlantische Rug scheidt de Afrikaanse en Euraziatische platen in het oosten van de Noord-Amerikaanse en Zuid-Amerikaanse platen in het westen. IJsland is een geologisch wonder. Een land in beweging, waar de krachten die de aarde vorm hebben gegeven nog volop werkzaam zijn.

Geologisch gesproken is IJsland nog jong. Grote delen ervan zijn pas in de afgelopen miljoen jaar gevormd, terwijl tien procent bedekt is met lavastromen die minder dan 10.000 jaar oud zijn. En nog steeds komt er regelmatig lava bij.

Ik vervolg mijn reis en bezoek de energiecentrale Hellisheiði van het IJslandse energiebedrijf Orkuveita Reykjavíkur. De geothermische krachtcentrale Nesjavellir in de Hengill-regio ligt in een hogetemperatuurgebied op een breuklijn die loopt van het zuidwesten naar het noordoosten van IJsland. Hellisheiði is de grootste geothermische krachtcentrale op aarde.

Natuurlijke energiebronnen, zoals stoom, worden in de Nesjavellir - centrale gebruikt om elektriciteit op te wekken. IJslandse huizen hebben geen eigen warmtevoorziening, maar hebben centraal geregelde verwarming uit de geisers en warmwaterbronnen. IJslanders houden van een warm huis.

Op de centrale Hellisheiði stijgen stoomwolken op en er hangt een zwavellucht. Een en ander roept associaties op met de vulkanen, geisers en heetwaterbronnen op IJsland. Gezien de zwavellucht verbaast het mij niet dat ik geen mensen in de fabriekshal zie. In deze krachtcentrale wordt alles automatisch in werking gezet met behulp van computers. De zwavellucht ruikt vies, maar is niet giftig. Ik word er niet duizelig van.

Er komt soms ook een zwavellucht uit de kraan en douche van de hotels. Desalniettemin is het opgepompte water zo schoon en zuiver dat het onbehandeld uit de kraan komt.

Door de waterkracht heeft IJsland een grote capaciteit aan hydro-elektrische energie. Elektriciteit is zo goedkoop dat het rendabel is om aluminiumerts (bauxiet) te importeren en om te smelten tot aluminium, om vervolgens de blokken aluminium te exporteren.

Krýsuvík bestaat uit verschillende geothermische velden, zoals Seltún. Hier hebben zich modderpoelen en heetwaterbronnen gevormd en is de ondergrond gekleurd in felgele, rode en groene tinten. De kleuren lijken wel wat op het mos dat nu welig tiert op IJsland. Het is bewolkt weer. En miezerig. Het licht is zacht.

Tussen 1722 en 1728 alsmede in de 19e eeuw werd in Krýsuvík veel sulfiet gedolven. Sulfieten worden onder meer gebruikt als conserveringsmiddel. Overal waaiert de stoom naar boven. Het geeft aan dat de bodem in IJsland erg actief is.

Lopend op vlonders kan ik het gebied goed bekijken. Het is gevaarlijk om je buiten de gebaande paden te begeven. Je kunt dan wegzakken in de hete, klevende modder. Bovendien kun je dan schade toebrengen aan de omgeving.

Gullfoss en Geysir

Regelmatig spuiten de geisers meters hoog

Onderweg naar de Golden Circle, de rondreis langs Gullfoss, Geysir en Þingvellir, bezoek ik kort de witte kerk Skálholt. Mooi is het glas-in-lood van binnen. De kerk staat op een heuvel en ik heb er een mooi uitzicht over het desolate landschap.

IJsland is vooral beroemd om haar watervallen. Ik bezoek eerst de Gullfoss. Deze waterval ligt in de Hvítá, de witte rivier. Ik maak kennis met de waterval Gullfoss die in twee haaks op elkaar staande trappen naar beneden valt in een 70 meter diepe kloof die door de rivier Hvítá is uitgesneden. Het gebulder van de waterval is imponerend en straalt de ongereptheid van de natuur uit. Dit is niet te vergelijken met het landschap van Nederland waar overal de schop in is gezet.

De Gullfoss wordt Gouden Waterval genoemd omdat bij zonlicht in het stuifwater van de waterval regenbogen verschijnen. Overigens verschijnen bij zonlicht ook in de andere watervallen van IJsland mooie regenbogen.

Het is mogelijk dicht bij de waterval te komen. Een deel van het terrein is afgezet wegens een gevaarlijke afgrond. Er zijn geen wachters die boetes uitdelen, de borden wijzen op het eigen risico van de bezoekers.

Er loopt een omheind pad langs de waterval. Deze omheiningen zijn er niet voor niets. Het is erg gevaarlijk om te dicht bij de klifranden te komen. Deze kunnen afbreken of je kunt uitglijden en in de diepte storten. Goede bergschoenen geven voldoende grip op de bodem.

Boven aan de Gullfoss is er een mooi uitzicht op de kloof waarin het water zich stort. Aan de andere zijde is een groot deel van de wild stromende rivier goed zichtbaar. Het water baant zich een weg tussen de rotsblokken door. Aan de wanden van de waterval zit rijp. De temperatuur is rond het vriespunt.

De waterval veroorzaakt veel stuifwater dat afhankelijk van de windrichting naar de toeristen blaast. Ook hier is de natuur nog ongeschonden en ook deze waterval is niet opgeofferd aan het opwekken van hydro-elektriciteit. IJslanders zijn zuinig op hun natuur. Het opwekken van stroom gebeurt op IJsland o.a. door met warm water uit bronnen in vulkanisch actieve grond turbines aan te drijven.

In de nabijheid van Gullfoss liggen velden met veel actieve geisers. De bekendste zijn de Geysir en de pal ernaast gelegen Strokkur in het Haukadalur. Regelmatig spuiten de Geysir en de Strokkur meters hoog heet water naar boven. Welke van de twee geisers het meest actief is en het hoogst spuit wisselt van tijd tot tijd. Ze spuiten recht naar boven en het publiek kan er vlakbij komen zonder geraakt te worden door het hete water. Tussen de heuvels kun je naar boven lopen naar een plek waar stoom uit de grond komt. Hier heb ik een mooi uitzicht over een vlakte en een rivier.

12 kilometer zuidelijk van de Gullfoss-waterval ligt de Faxi-waterval, ook wel Vatnsleysufoss genoemd. Een relatief lage, maar brede waterval. Hier is een zalmtrap gebouwd. Via de zalmtrap klim ik omhoog en kom vlak bij de waterval. Het water dat naar beneden dendert lijkt wel op de witte manen van een paard. De wind waait naar mij toe en ik bescherm de camera tegen de neerslag van de waterval door hem in een plastic zak te stoppen. Zuidelijk van de Faxi-waterval ligt de Urridafoss. De Hringvegur (rondweg) loopt een paar honderd meter ten noorden van de waterval over de rivier.

Pingvellir

Kraamkamer van democratie en christendom op IJsland

Ongeveer 30 kilometer ten westen van Geysir en 50 kilometer ten oosten van Reykjavik ligt Nationaal Park Pingvellir. Het is een 6 bij 40 km grote verzakking van de Midden-Atlantische rug, waar de Euraziatische- en de Noord-Amerikaanse plaat langzaam uiteen schuiven, hetgeen aanleiding kan geven tot aardbevingen. De vele scheuren in de aarde wijzen erop dat het gebied op een breuklijn ligt.

IJsland heeft het oudste parlement ter wereld, de Alþing (Althing), dat in 930 in dit dal zijn eerste vergadering had. Het kerkje van Pingvellir ligt in de kloof Almannagjá, waar men in het jaar 1000 voor heel IJsland het christendom heeft aangenomen. En ook daarna is het een belangrijke plaats voor IJsland gebleven. Op 17 juni 1944 verklaarde IJsland zich in Pingvellir onafhankelijk van Denemarken en in 2000 werd hier het 1000-jarig bestaan van het christendom op IJsland herdacht.

Rondom het kerkje liggen mooie meertjes. In Pingvellir bezoek ik de Öxarárfoss (Bijlrvierwaterval), een 20 meter hoge waterval, die gevoed wordt door de rivier Öxará. In het ijskoude water van het meer Drekkingsarhylur bracht men veroordeelde vrouwen door verdrinking ter dood.

IJsland heeft een mysterieuze geschiedenis met sagen, legenden, bijgeloof en mysteries.

Þjórsárdalur

Watervallen, meertjes en basaltblokken

De Hekla is de grootste vulkaan van IJsland en is 1491 meter hoog (1447 meter voor de uitbarsting in 1947). Vanuit Þjórsárdalur is de Hekla goed te zien. Landmannalaugar is een dal ten oosten van de Hekla. In de heuvelachtige weilanden lopen IJslandse paarden. Þórsmörk ligt ten zuiden van de Hekla en is een beschermd natuurgebied met ondermeer veel berkenbomen. Dat is opmerkelijk, omdat bomen op IJsland vrijwel niet voorkomen.

Zo'n 50 kilometer ten noordwesten van Gullfoss ligt in het Þjórsárdalur de oude Vikingboerderij Stöng. Omdat IJsland zo onherbergzaam was duurde het lang voordat het permanent werd bewoond. In 874 vestigde het Vikingstamhoofd Ingólfur Arnarson zich op IJsland. Veel originele bouwwerken werden in 1104 vernietigd door de uitbarsting van de vulkaan Hekla. Stöng raakte bedolven onder het as en werd pas in 1939 weer opgegraven. Tien kilometer naar het zuiden werd een reconstructie van de boerderij gebouwd die toegankelijk is als boerderijmuseum. Het merendeel van de huidige IJslanders stamt af van de Vikingen, die zich mengden met Schotse en Ierse immigranten.

Na het bezoek aan de boerderij wandel ik door het gebergte en heb van boven een mooi uitzicht op het gebied Gjáin. Gjáin (letterlijk: de kloof) is een vallei met vele kleine watervallen, meertjes en vulkanische structuren, vooral basaltblokken. Mooi is dat de herfstkleuren in oktober zo schitteren in de struiken en boompjes op de berghellingen. Na veel klim- en klauterwerk kom ik beneden in het dal waar ik mooie foto's maak van de wilde rivier. De wandeling vind ik zwaar omdat ik mijn fotoapparatuur en statief met mij meesleur.

Hjálparfoss is makkelijk te bereiken, via een onverharde weg. Niet de grootste waterval van IJsland, maar daarom niet minder fraai. De breed stromende waterval eindigt in een helder meer. Er ligt rijk aan de zijkanten van de waterval. Ook hier zie ik de mooie herfstkleuren in de struiken tegen de rotswanden. De echte doorzetter kan in 5 uur tijd naar de Háifoss (hoge waterval) lopen die met zijn 122 meter hoogte tot een van de hoogste watervallen van IJsland behoort. De weg ernaartoe is alleen geschikt voor auto's met vierwielaandrijving. Ik kies voor de auto, ook uit tijdgebrek, maar vooral om veiligheidsredenen. Ik loop niet graag alleen in dit gebied. Mijn mobiele telefoon heeft vaak geen bereik tussen de bergen en dalen. De IJslanders hebben een speciale antenne op hun auto om de bereikbaarheid te vergroten. Bij pech onderweg helpen ze elkaar altijd. Onverantwoorde toeristen willen nog weleens een 'spannende' zijweg nemen en komen dan vast te zitten met hun auto.

In een weiland fotografeer ik een aantal IJslandse paarden. De paarden zijn nieuwsgierig en komen naar mij toe. Voeren doe ik ze niet. De paarden moeten wel sterk zijn. Het is erg koud en de wind waait in het open, glooiende landschap. Er is geen beschutting. IJslandse paarden beheersen een speciale loop zonder zweefmoment, de tölt genoemd. Hoe comfortabel dat is wordt tijdens demonstraties getoond door ruiters die de teugels in de ene hand houden en in de andere een vol glas bier, waaruit niets wordt gemorst.

Ik rijd weer richting de kust. De 60 meter hoge Seljalandsfoss ligt vlak bij de ringweg rond IJsland. Met donderend geraas landt het water van de waterval in een meertje. Via een trap heb ik zicht op de bovenzijde van de waterval. Evenals de 15 kilometer verderop liggende Skógafoss stroomt de Seljalandsfoss over wat ooit de kliffen van de IJslandse kustlijn waren. De Skógafoss, bij het plaatsje Skógar, is een waterval van 60 m hoog en 25 m breed. Langs de rivierbedding kan je zeer dicht bij de waterval komen. Volgens een oude legende moet hier een kist met goud verborgen zijn. Er komt zoveel water naar beneden dat ik geen zicht heb op de rotsblokken achter de waterval.

Door vulkanische activiteit groeit IJsland nog steeds. Bovendien drijven de Euraziatische- en de Noord-Amerikaanse plaat aan weerszijden van de Midden-Atlantische rug ieder jaar 1 tot 2 centimeter uit elkaar. En dan komt IJsland ook nog eens in zijn geheel omhoog doordat er door de eeuwen heen een steeds minder dik pak ijs op drukt. Er komt zoveel stuifwater mijn kant op dat mijn cameraobjectief al snel nat wordt. Via een glibberig pad kun je ook achter de waterval lopen.

Nabij de Seljalandsfoss liggen nog een paar watervallen, waarvan de Gljúfursárfoss (kloofrivierwaterval) de mooiste is omdat die in een door bosjes verscholen kloof valt. De Seljalandsfoss wordt 's nachts verlicht, wat een surrealistisch beeld oplevert. Staand bij de Seljalandsfoss kun je bij helder weer de Westmaneilanden zien. Deze Vestmannaeyjar en de gelijknamige stad liggen zo'n 11 km voor de zuidwestkust van IJsland. Het bergachtige landschap is opnieuw overweldigend.

Reykjanes

The Blue Lagoon is een grote toeristische trekpleister

Op het schiereiland Reykjanes, waar ook het vliegveld Keflavik ligt, is de reis langs de zuidwestkust bijna rond. Voor het meest zuidwestelijke puntje van Reykjanes staat de 52 meter hoge rots Karl in zee, een belangrijk broedgebied van de noordse stern. In een grot van basalt vind ik beschutting tegen de regen. De branding beukt tegen de rotsen. Al snel wordt mijn objectief erg nat en moet ik voor elke opname eerst snel met een doekje het objectief droog maken. Het leven van een natuurfotograaf gaat niet over rozen. Bij helder weer is het eilandje Eldey zichtbaar, dat zo'n 14 km uit de kust ligt en een grote kolonie jan-van-gents herbergt.

Ook op Reykjanes, bij Grindavík, ligt het geothermische bad The Blue Lagoon, één van de grootste toeristische trekpleisters van IJsland. Het kunstmatige meer is in de buurt van de geothermische elektriciteitscentrale van Svartsengi aangelegd in een lavaveld.

De entree is aan de dure kant, ook voor wie alleen het gebouw wil bezoeken zonder een bad te nemen. Het water van ongeveer 40 graden bevat veel mineralen, silicaten en blauwwieren. Het zoutgehalte is ongeveer 2,5%. Mensen smeren zich in met de afzetting op de bodem, die het meer een typische melkachtige lichtblauwe kleur geeft.

Noodgedwongen rijd ik door Reykjavik richting hotel. Een soort anticlimax. De relatieve drukte in Reykjavik stoort mij. Er zijn slechts ongeveer 270.000 IJslanders. Ongeveer de helft van hen woont in de hoofdstad Reykjavik en haar voorsteden. Veel kantoorflats staan leeg. De crisis is in IJsland goed voelbaar. Het desolate ongerepte landschap van IJsland gaf mij rust. De kleurige huizen met daken van golfplaten wijzen me weer op de beschaving en de waan van alle dag. Ik had verwacht dat de huizen van hout zouden zijn, maar de meeste hebben een metalen behuizing en ogen wat kil. Ook veel daken zijn met metalen platen afgedekt. Dakpannen kunnen blijkbaar niet tegen de weersomstandigheden.

De Hallgrímskirkja is een Lutherse kerk. Bescheiden van opzet, maar wel groot en licht. Vanaf de kerk heb ik een mooi uitzicht over de hoofdstad van IJsland. In de haven liggen een groot cruiseschip en een paar roestige walvisboten. Arbeiders zijn hier aan het werk.

